

ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ Й ПРАВА

УДК 343.288

Андрусак І. П.,

iryua.p.andrusiak@lpnu.ua, ORCID ID: 0000-0001-6887-0510

*к.ю.н., доцент, доцент кафедри теорії права і конституціоналізму,
Національний університет «Львівська політехніка», м. Львів*

ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ СТАНОВИЩА ЛІТНІХ ЛЮДЕЙ, КОТРИ СТАЛИ ЖЕРТВАМИ ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА

Анотація. У статті проводиться аналіз становища літніх людей, котрі стали жертвами домашнього насильства у контексті теоретико-правової науки. Вказано, що домашнє насильство відбувається на фізичному й психічному стані літніх людей у найбільш вразливий період їхнього життя. Фізичні травми, такі як переломи, пошкодження органів чи подряпини, можуть викликати серйозні наслідки для їхнього фізіологічного стану, а в деяких випадках навіть загрозувати життю. Однак не менш важливий є вплив домашнього насильства на психологічний аспект життя літніх людей. Системне психологічне та душевне травмування може призвести до появи депресії, тривоги та пост-травматичного стресового синдрому, можуть спричинити загрозу їхньому загальному психічному здоров'ю, впливаючи на якість їхнього життя та можливість самореалізації.

Літні люди, унаслідок особливостей їхнього становища, виявляються особливо вразливими до домашнього насильства. Фізична залежність, специфічні медичні потреби та відсутність фінансової незалежності підвищують їхню вразливість. В умовах складнощів, пов'язаних із військово-політичними реаліями в Україні, обмежений доступ до медичної допомоги та психологічної підтримки ще більше ускладнює ситуацію. Необхідно надати комплексну допомогу, враховуючи унікальні потреби цієї групи, та вжити заходи для запобігання та виявлення випадків насильства в сімейному середовищі. Загалом, боротьба з домашнім насильством проти літніх людей є необхідною складовою сучасного гуманітарного підходу до захисту прав людини та створення безпечного й справедливого суспільства.

Комплекс пропонує заходів щодо політики запобігання та протидії домашньому насильству серед людей літнього віку виокремлено чотири вагомні напрямки: підвищення рівня свідомості суспільства щодо недопущення домашнього насильства та активній протидії цьому негативному явищу; зміцнення правового захисту, механізми підтримки літніх людей, робота щодо гармонізації сімейних стосунків.

В ідеалі стратегії попередження насильства мають відбуватися від рівня особистості та її стосунків до суспільної політики та структур вищого рівня. Стратегії повинні включати принципи здорового старіння шляхом оптимізації фізичного, соціального та психічного здоров'я людей похилого віку та надання їм можливості залишатися незалежними та брати участь у своїх громадах.

Ключові слова: домашнє насильство, особи літнього віку, правова політика, інклюзивне суспільство, психологічна підтримка, органи державної влади, механізми підтримки.

Andrusiak I. P.,

iryua.p.andrusiak@lpnu.ua, ORCID: 0000-0001-6887-0510

*Ph.D., Associate Professor; Associate Professor at the Department of Theory
of Law and Constitutionalism,
Lviv Polytechnic National University, Lviv*

THEORETICAL AND LEGAL ANALYSIS OF THE SITUATION OF ELDERLY PEOPLE WHO BECAME VICTIMS OF DOMESTIC VIOLENCE

Abstract. *The article analyzes the situation of elderly people who have become victims of domestic violence in the context of theoretical and legal science. It is indicated that domestic violence affects the physical and mental state of the elderly in the most vulnerable period of their lives. Physical injuries, such as fractures, organ damage or scratches, can cause serious consequences for their physiological state, and in some cases even be life-threatening. However, the impact of domestic violence on the psychological aspect of the life of the elderly is no less important. Systemic psychological and mental trauma can lead to the appearance of depression, anxiety and post-traumatic stress syndrome, can cause a threat to their general mental health, affecting their quality of life and the possibility of self-realization.*

Elderly people, due to the peculiarities of their situation, are especially vulnerable to domestic violence. Physical dependence, specific medical needs and lack of financial independence increase their vulnerability. In the conditions of difficulties related to the military-political realities in Ukraine, limited access to medical care and psychological support complicates the situation even more. It is necessary to provide comprehensive assistance, taking into account the unique needs of this group, and to take measures to prevent and identify cases of violence in the family environment. In general, the fight against domestic violence against the elderly is a necessary component of the modern humanitarian approach to the protection of human rights and the creation of a safe and just society.

The complex of proposed measures regarding the policy of prevention and counteraction of domestic violence among the elderly has been singled out in four important directions: raising the level of public awareness regarding the prevention of domestic violence and active counteraction to this negative phenomenon; strengthening of legal protection, support mechanisms for the elderly, work on the harmonization of family relations.

Ideally, violence prevention strategies should proceed from the level of the individual and their relationships to public policy and higher-level structures. Strategies should incorporate the principles of healthy aging by optimizing the physical, social and mental health of older people and enabling them to remain independent and participate in their communities.

Key words: domestic violence, elderly people, legal policy, inclusive society, psychological support, state authorities, support mechanisms.

JEL Classification: K42, J16

DOI: 10.32782/2616-7611-2023-14-01

Постановка проблеми. Домашнє насильства є серйозною соціальною проблемою, яка зачіпає різні вікові групи. На жаль, цей з найбільш вразливих груп у цьому контексті є літні люди. Проблема домашнього насильства серед старших громадян вимагає серйозної уваги та системних заходів для запобігання та захисту жертв, суспільна відповідальність постає в тому, щоб забезпечити всім громадянам, незалежно від віку, безпечність та гідність.

Як вказують американські експерти, насильство часто сприймається як проблема молоді, але воно зберігається в подальшому житті та має серйозний вплив на літніх людей. На жаль, на сьогоднішній день дослідники приділяли мало уваги насильству у літніх людей, особливо політики чи постачальники соціальних послуг, медичні працівники та проблема існує у сфері кримінального правосуддя [1]. Проблема є поширена у будь якій країні і прямо не залежить від географічних чи

фінансових чинників, демократичних процедур чи національних особливостей. Хоча безумовно, вказане має незначний вплив на поширеність проблематики.

Також вказане проблема актуалізується у зв'язку з наступними чинниками: зростання кількості літніх людей (за останні роки кожен демографічний зсув у багатьох країнах, що призводить до збільшення кількості літніх громадян, за прогнозованим збільшенням частки літнього населення віком понад 60 років буде становити суттєвий скачок з 8% у 2015 році до 19% у 2050 році та 34% до кінця століття [2]); суспільство стає все більш освіченим та чутливим до питань насильства, зокрема домашнього. І це охоплює всі вікові групи, включаючи літніх громадян; проблеми латентності, оскільки літні люди часто не розповідають про факти насильства через страх, відчуття сорому чи невпевненості у можливості отримати допомогу; фізична

та психологічна вразливість, оскільки ця група зазвичай є більш вразливою, що ускладнює їх захист від насильства; багато літніх людей залежать від інших членів сім'ї чи опікунів, що може зробити їх більш вразливими до можливого насильства; літні люди можуть стикатися з проблемами у доступі до правового захисту та підтримки, що може ускладнити їх ускладнення.

З урахуванням цих факторів вивчення та розуміння проблем домашнього насильства проти літніх людей є критично важливим для розробки ефективних стратегій запобігання та захисту жертв. Крім того, це сприятиме створенню більш безпечного та важливого середовища для всіх членів суспільства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема гендерної рівності, домашнього насильства, дотримання прав і свобод людини як принципу діяльності органів публічної влади набуває особливої уваги у колі науковців та практиків, зокрема питання досліджували І. Хомишин, І. Жаровська, Ф. В. Веніславський, С. П. Погребняка, Н. П. Бортник, А. А. Вознюк та інші. Проте питання має особливу вагомість та потребує предметного аналізу особливостей протидії та захисту від домашнього насильства окремих груп.

Постановка завдання. Метою статті є проведення теоретико-правового аналізу становища літніх людей, котрі стали жертвами домашнього насильства.

Виклад основного матеріалу дослідження. Домашнє насильство дуже поширене саме серед досліджуваної групи. Вказане можемо пояснити тим, що для літніх людей дім є чи не єдиним місцем їхнього перебування, більше того, вони стають часто залежними від членів родини, оскільки потребують догляду та піклування. Згідно з даними правоохоронних органів США 50 відсотків літніх жертв насильницького злочину зазнали нападу з боку члена сім'ї [3].

За віком багато літніх людей мають специфічні медичні потреби та захворювання захворювання. Це може вимагати додаткової допомоги та підтримки, і в той же час, робити їх більш вразливими до можливого зловживання.

Часто також існує фізична залежність від інших членів родини (наприклад, від харчування, одягання, користування туалетом). Літні люди часто мають меншу фізичну стійкість та меншу можливість встояти перед фізичним насильством, вказане може бути пов'язане з природним старінням, деякими хворобами, а також

зі зменшенням м'язової маси та сили. Питання фізичного та ментального здоров'я тут визначає вагому роль, оскільки саме ці фактори можуть провокувати кривдника до насильницьких дій, наприклад насильство, вчинене по відношенню до літніх членів родини з деменцією, котра визначається як захворювання мозку, що спричиняє тривале поступове зниження пізнання та пам'яті (хвороба Альцгеймера є найпоширенішим типом деменції). Поведінка літніх осіб часто є неконтрольованою, яка у свою чергу суттєво провокує на агресивні дії членів родини.

Для військово-політичних реалій в яких нині перебуває Україна призводить до скорочення персоналу довгострокового догляду, медичного персоналу, психологічної підтримки, а також призупинення відвідувань інших членів родини, посилення ізоляції мешканців, де й без того високий ризик насильства та зневаги.

Літні люди можуть бути економічно залежними від своїх опікунів чи членів родини, що робить їх менш самостійними та може ускладнювати вихід із складних сімейних ситуацій, а усі суспільні стереотипи щодо літніх людей можуть призвести до недооцінки їхнього становища та потреби у допомозі. Деякі форми насильства можуть бути особливо важкими для літніх людей, наприклад, вони можуть стати жертвами фінансового використання, а також мати обмежені можливості фізичного втечі від насильства. Знову ж таки, з фізичних, економічних чи інших причин літні люди можуть мати обмежені можливості для пошуку допомоги та отримання необхідної підтримки.

До переліку особливостей цієї групи осіб як жертв домашнього насильства варто відмітити й те, що вони можуть переживати почуття самотності, відчуття та важкість адаптації до змін у своєму соціальному оточенні, вказане робить їх більш вразливими до емоційного та психологічного насильства. Звернемо увагу, що перелік аспектів вразливого становища такої групи жертв домашнього насильства не є вичерпним.

Узагальнюючи вказує на те, що розуміння та вирішення проблем домашнього насильства серед літніх людей вимагає комплексного підходу, який враховує їхні унікальні потреби та особливості.

Домашнє насильство відбивається на фізичному й психічному стані літніх людей у найбільш вразливий період їхнього життя. Фізичні травми, такі як переломи, пошкодження органів чи подряпини, можуть викликати серйозні наслідки для

їхнього фізіологічного стану, а в деяких випадках навіть загрожувати життю. Однак не менш важливий є вплив домашнього насильства на психологічний аспект життя літніх людей. Системне психологічне та душевне травмування може призвести до появи депресії, тривоги та посттравматичного стресового синдрому. Ці стани, у свій час, можуть спричинити загрозу їхньому загальному психічному здоров'ю, впливаючи на якість їхнього життя та можливість самореалізації.

Сприяння собі як жертви насильства може призвести до відчуження літньої людини від сім'ї та суспільства загалом, спричиняючи негативний вплив на їхню соціальну адаптацію та можливість мати підтримку та комфорт у своєму оточенні.

Ідеологічно-етичний аспект проявляється порушені основних прав та гідності особи, що є неприпустимим у будь-якому суспільстві, яке вважає себе правовим і гуманітарним принципами справедливого суспільства вимагають активних заходів для запобігання та припинення насильства над літніми людьми. У світі вказаного важливо реалізувати комплексний підхід до проблеми домашнього насильства проти літніх громадян. Це включає в себе надання медичної та психологічної допомоги постраждалим, забезпечення їхньої правової захисту, освіти та підвищення обізнаності громадськості щодо цього серйозного проблематичного явища.

Комплекс пропонованих заходів щодо політики запобігання та протидії домашньому насильству серед людей літнього віку, на нашу думку, доречно виокремити в чотири вагомні напрямки.

Підвищення рівня свідомості суспільства щодо недопущення домашнього насильства та активній протидії цьому негативному явищу. Важливо підвищувати свідомість суспільства про проблему літнього домашнього насильства через освітні кампанії, тренінги та публічні заходи. Організація спеціальної навчальної програми для різних цільових груп, включаючи сім'ю, медичних працівників, соціальних працівників та інших зацікавлених сторінок, сприяє розумінню проблем та надає інструменти для її запобігання.

Європейська практика демонструє, що розробка програм та ініціатив, спрямованих на підтримку літніх людей, які стали жертвами насильства, включаючи надання психологічної та юридичної допомоги, тому впровадження ефективних механізмів для виявлення огляду літнього домашнього насильства, а також швидкої реакції на них, є максимально затребуваним кроком, зокрема слід активізувати такі методи як вклю-

чати навчання медичних та соціальних працівників, а також інших професіоналів, як правильно виявляти та реагувати на випадки насильства.

Всесвітня організація здоров'я у 2020 році з цього приводу надала рекомендації щодо поведінки медичного персоналу та представників соціальних служб: слухати співпереживаючи та без засудження, запитувати про потреби та проблеми, перевіряти стан та почуття постраждалих, підвищення безпеки, комунікація постраждалих з службами підтримки, забезпечення медичної допомоги всім особам, пов'язаним із домашнім насильством, організація спостереження за пацієнтами, які зазнали насильства, надання пріоритету відвідуванням вдома та прийому з уразливими особами, зокрема літніми люди та ставлення з з особливою увагою до їх безпеки та становища, особливо вдома, виявлення чи відстеження таких випадків [4, с. 8].

Співпраця з медичними установами, правоохоронними організаціями, службами соціального захисту та іншими установами може забезпечити комплексний підхід до розв'язання проблем.

Нагальним заходом є формування платформи для відкритого обговорення та обміну інформацією щодо проблем домашнього насильства проти літніх людей за допомогою виявлення ситуацій та реагування на них. Проблема повинна бути висвітлена в медійній сфері, шляхом використання засобів масової інформації, таких як телебачення, газети та соціальні мережі, для поширення інформації про проблему може допомогти привернути увагу широкого загалу та змінити ставлення до домашнього насильства.

Зміцнення правового захисту є важливою складовою стратегією в протидії домашньому насильству проти літніх громадян, включаючи вдосконалення політики, що стосуються захисту прав цієї вразливої категорії насильства від насильства. Важливо показати спеціальні потреби та особливості літніх людей у законодавчих актах, у тому числі включати в себе забезпечення швидкого та ефективного реагування правоохоронних органів на випадки домашнього насильства, а також накладення суворих покарань на винних осіб. Також вже давно назріла потреба комплексного акту щодо вікової дискримінації, за аналогією із нормативними гарантіями, що здійснені відповідно до гендерних проблем, акцент законодавця на проблемі статусу та становища осіб літнього віку є особливо необхідним враховуючи аспекти старіння населення та ідеологічної парадигми створення інклюзивного суспільства.

У 2017 році штат Нью-Йорк вніс поправки до свого закону про людей похилого віку («Виявлення та повідомлення про випадки недбалості, жорстокого поводження та поганого поводження в закладах охорони здоров'я»), який включає в тому числі обов'язкову вимогу до державних установ, надавати постачальникам медичних послуг моніторинг (аналіз, скринінг) літніх людей щодо їх гіпотетичного становища як жертви домашнього насильства. Крім того, багато відділів поліції [5] та прокуратури [6] створили підрозділи, які зосереджуються виключно на насильстві над літніми людьми.

Також важливо надати літнім людям можливість отримати правову допомогу та консультації у випадку насильства, забезпечення доступу до правового захисту може включати в себе створення безоплатних юридичних консультацій, а також надання фінансової підтримки особам, які не мають можливості оплатити послуги адвоката.

Крім того, важливо проводити постійний моніторинг та оцінку ефективності правових механізмів, спрямованих на захист літніх людей від домашнього насильства. Це дозволяє вчасно виявляти недоліки та вносити кількість корективів для покращення системи захисту прав.

У цілому зміцнення правового захисту є суттєвим кроком у протидії домашньому насильству проти літніх громадян, що дозволяє забезпечити їм безпеку та гідність у їхній оселі та суспільстві загалом.

Важливо створити *механізми підтримки літніх людей*, які стали жертвами насильства, включаючи консультування, психологічну допомогу та доступ до притулків. Важливим кроком є забезпечення можливості літніх людей отримати притулок та розміститися в безпечному середовищі, де їм надається всебічна допомога та підтримка, можливість відновити своє соціальне життя, відновити контакти та знайти підтримку серед рідних та друзів та надати доступ до інструментів та знань, що дозволяють їм уникати досить небезпечних ситуацій та протистояти насильству. Ці кроки спрямовані на створення відкритого та підтримуючого середовища для літніх людей, які постраждали від домашнього виховання, та надають можливість відновити своє фізичне, психологічне та соціальне благополуччя.

У цьому напрямку за свідченням представників іноземної школи права (Макагун Л., Тейлор Л., Розен Т.) слід технічно реконструювати притулки для жертв домашнього насильства та організа-

ційно розширити спектр їхніх послуг для обслуговування людей похилого віку, також використовувати протоколи для оцінки людей похилого віку та втручатися в тих, кому загрожує насильство, оскільки вони живуть у родині з потенційним насильником [7].

Робота зі сімейними відносинами. Важливо пропагувати здорові та важливі сімейні відносини, а також навчити всіх членів сім'ї вирішувати конфлікти без використання насильства. Робота зі сімейними відносинами є ключовою у профілактиці домашнього насильства проти літніх людей, передбачає цілеспрямовану діяльність з формування здорових та підтримуючих відносин у сім'ях та в навчанні всіх її членів розв'язувати конфлікти без застосування насильства. На нашу думку є потреба створення Державної програми гармонізації сімейних стосунків. Ця Програма повинна бути спрямована на підтримку, навчання та надання ресурсів для сімей із наданням зміцнення взаєморозуміння, відкритого спілкування та взаємопідтримки, сприяючи створенню здорового та гармонійного оточення для кожного члена сім'ї. Серед різного слід виокремити й сферу запобігання домашньому насильству. Пропонуємо наступні заходи в цьому напрямку:

- сприяння комунікації через збільшення уваги до важливості відкритого та ефективного спілкування між членами сім'ї, виховання навичок для вираження почуттів, думок та потреб;
- навчання навичкам конфліктів через пропагування навичок конструктивного конфлікту, які можуть уникати насильства та зміцнювати стосунки;
- підтримка партнерства та взаєморозуміння, що включатиме розвиток відчуття партнерства та взаєморозуміння між партнерами в сім'ї, що сприяє покращенню сімейних відносин.
- соціальна інклюзія та рівність шляхом підкреслення важливості рівності та включеності у сімейному контексті, незалежно від віку та статі;
- освіта з питань насильства, зокрема надання членам сім'ї інформації щодо наслідків та насильства, а також навчання розпізнавати його ознаки та ефективно реагувати на них;
- сприяння психологічному здоров'ю та забезпечення доступу до психологічної допомоги та підтримки для всіх членів сім'ї, які можуть пережити стрес чи конфлікти.

Важливо пам'ятати, що попередження домашнього насильства починається з формування здорових та поважних відносин у сім'ї, а також з усвідомлення всіма членами сім'ї

важливості розв'язання конфліктів без застосування фізичного, психологічного та емоційного насильства.

Висновок. Літні люди, унаслідок особливостей їхнього становища, виявляються особливо вразливими до домашнього насильства. Фізична залежність, специфічні медичні потреби та відсутність фінансової незалежності підвищують їхню вразливість. В умовах складнощів, пов'язаних із військово-політичними реаліями в Україні, обмежений доступ до медичної допомоги та психологічної підтримки ще більше ускладнює ситуацію. Необхідно надати комплексну допомогу, враховуючи унікальні потреби цієї групи, та вжити заходи для запобігання та виявлення випадків насильства в сімейному середовищі. Загалом, боротьба з домашнім насильством проти літніх людей є необхідною складовою сучасного гуманітарного підходу до захисту прав людини та створення безпечного й справедливого суспільства.

Комплекс запропонованих заходів щодо політики запобігання та протидії домашньому насильству серед людей літнього віку виокремлено чотири вагомні напрямки: підвищення рівня свідомості суспільства щодо недопущення домашнього насильства та активній протидії цьому негативному явищу; зміцнення правового захисту, механізми підтримки літніх людей, робота щодо гармонізації сімейних стосунків.

В ідеалі стратегії попередження насильства мають відбуватися від рівня особистості та її стосунків до суспільної політики та структур вищого рівня. Стратегії повинні включати принципи здорового старіння шляхом оптимізації фізичного, соціального та психічного здоров'я людей похилого віку та надання їм можливості залишатися незалежними та брати участь у своїх громадах.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Rosen T., Makaroun L.K., Conwell Y., Betz M. Violence In Older Adults: Scope, Impact, Challenges, And Strategies For Prevention. Health Affairs, 2019. Vol. 38. № 10. URL: <https://www.healthaffairs.org/doi/10.1377/hlthaff.2019.00577>.
2. Mondal B., Dubey J. D. Gender discrimination in health-care expenditure: An analysis across the age-groups with special focus on the elderly. Social Science & Medicine. 2020. Vo. 258, 113089.
3. Smith E. Violent crime against the elderly reported by law enforcement in Michigan, 2005–2009. Washington (DC): Department of Justice, Office of Justice Programs, Bureau of Justice Statistics; 2012

URL: <https://www.bjs.gov/content/pub/pdf/vcerlem0509.pdf>

4. World Health Organization World Health Organization, Addressing violence against children, women, and older people during the COVID-19 pandemic: key actions. 2020. P. 8. URL: <https://www.jstor.org/stable/pdf/resrep28197.pdf>

5. Payne B.K., Berg B.L., Toussaint J. The police response to the criminalization of elder abuse: an exploratory study. *Policing*. 2001 Vol. 24(4) P. 605–626.

6. Heisler C.J., Stiegel L.A. Enhancing the justice system's response to elder abuse: discussions and recommendations of the "Improving Prosecution" Working Group of the National Policy Summit on Elder Abuse. *J Elder Abuse Negl*. 2004. Vol. 14(4) P. 31–54.

7. Makaroun L.K., Taylor L., Rosen T. Veterans experiencing elder abuse: improving care of a high-risk population about which little is known. *J Am Geriatr Soc*. 2018 Vol. 66(2). P. 389–393.

REFERENCES:

1. Rosen T., Makaroun L.K., Conwell Y., Betz M. (2019) Violence In Older Adults: Scope, Impact, Challenges, And Strategies For Prevention. Health Affairs. Vol. 38, N. 10. URL: <https://www.healthaffairs.org/doi/10.1377/hlthaff.2019.00577>.
2. Mondal B., Dubey J. D. (2020) Gender discrimination in health-care expenditure: An analysis across the age-groups with special focus on the elderly. Social Science & Medicine. Vol. 258, 113089.
3. Smith E. (2012) Violent crime against the elderly reported by law enforcement in Michigan, 2005–2009. Washington (DC): Department of Justice, Office of Justice Programs, Bureau of Justice Statistics URL: <https://www.bjs.gov/content/pub/pdf/vcerlem0509.pdf>.
4. World Health Organization World Health Organization (2020), Addressing violence against children, women, and older people during the COVID-19 pandemic: key actions. URL: <https://www.jstor.org/stable/pdf/resrep28197.pdf>.
5. Payne B.K., Berg B.L., Toussaint J. (2001) The police response to the criminalization of elder abuse: an exploratory study. *Policing*. Vol. 24(4). P. 605–626.
6. Heisler C.J., Stiegel L.A. (2004) Enhancing the justice system's response to elder abuse: discussions and recommendations of the "Improving Prosecution" Working Group of the National Policy Summit on Elder Abuse. *J Elder Abuse Negl*. Vol. 14(4) P. 31–54.
7. Makaroun L.K., Taylor L., Rosen T. (2018) Veterans experiencing elder abuse: improving care of a high-risk population about which little is known. *J Am Geriatr Soc*. Vol. 66(2). P. 389–393.

Стаття надійшла до редакції 24.10.2023